

UiO **Det teologiske fakultet**

Merete Thomassen

Dåpsteologi og menneskesyn

Kirke i motvind

- Synkende medlemstall
- Synkende tall på kirkelige handlinger
- Livsynsmangfold og sekularisering
- Dårlig rekruttering til kirkelige stillinger
- Dårlig økonomi

Hva gjør vi da?

Gjøre dåpen salgbar?

- Teologisk forlegenhet

Dåpstallene synker fordi....

Noen vanlige antakelser

- Dåpsliturgien har et for negativt menneskesyn
- Dåpen har en lang, autoritær historie
- For lite skapelsesteologi, for mye «frelsesteologi»
- Kirkens språk er uforståelig og livsfjernt
- Ikke adekvat rituell livstolkning av livets sårbarhet
- Dåp i Den norske kirke drukner i livssynsmarkedet
- Dåpsteologien er kvinnefiendtlig, blant annet fordi den ikke anerkjenner kvinners fødselserfaringer

Dåpens nåde

Hva er dåpens nåde?

Nødvendig for frelse?

Skjer det egentlig noe i dåpen?

Teologisk forlegenhet

Er dåpen nødvendig for å bli frelst?

CA Art. IX Om dåpen Om dåpen lærer de at den er nødvendig til frelse, og at Guds nåde blir budt fram ved dåpen, og at barna bør døpes, de som blir mottatt i Guds nåde, når de ved dåpen er overgitt til Gud...

Trøst til mødre som har mistet sitt udøpte barn:
Man sier at Gud ikke har bundet sin makt til sakramentene, men at han har bundet seg til oss gjennom sitt ord. («Reformasjon nå», s. 120)

Er dåpen nok for å bli frelst?

- **Store katekisme: Om dåpen:**

«Mark 16, 16: «Den som tror og blir døpt, skal bli salig»

Forstå det derfor ganske enkelt slik at dette er dåpens kraft, funksjon, verdi, frukt og formål: Den gjør oss salige.»

«Reformasjon nå», s. 112)

Et modernitetskritisk blikk på nyere kirkelig praksis

«Når dere ber». Om liturgisk språk og utforming av bønner til gudstjenesten.

Thomassen og Lomheim 2013

«Konfirmanter som ministranter» i Gudstjenester med konfirmanter. En praktisk-teologisk dybdestudie med teoretisk bredde.

Tveito Johnsen (red.) 2017

Gode følelser

- «Guds hellige ånd, gi oss håpets fantasi og troens evne så vårt liv kan få farger. Og når gudstjenesten er til ende, la oss gå herfra med glede».
- «Kjærlighetens kilde, forny i dag vårt livsmot og vårt håp. Gi oss tilbake drømmen om det gode liv. Og når messen er til ende, la oss gå herfra med glede».
- (Forslag til ny ordning for hovedgudstjenesten 2008, Kirkerådet)

Det ansvarlige mennesket

- «Vår felles skyld er stor. Vi er underlagt systemer som opprettholder uretten. Vi føler motløshet og avmakt og glemmer ansvaret for egen livsstil».
- «Gi oss styrke og mot til å respektere alle menneskers likeverd. Hjelp oss å se vårt ansvar der mennesker har mistet grunnlaget for sin eksistens»

Det produktive menneskesynet

- Selvrealisering: Å realisere sitt unike potensiale.
- Selvspiritualitet: At det autentiske selvet bekreftes
- Nyåndelighet: Å henvises til å finne svaret i sitt eget indre, ikke hos en ytre guddom
- Dårlige følelser er til hinder for et produktivt menneske, og må bort.

(Richard Sennet, Charles Taylor, Linda Woodhead og Paul Heelas, Halvard Johannessen)

Det produktive mennesket og narsissismen

- Synlighet: 15 minutes of fame
- Synligheten blir tegn på suksess
- Synligheten gir løfte om kjærlighet

- Når synligheten verken gir suksess eller kjærlighet, inntrer skammen

Gudstjenesteformen 2011

- «Gudstjenesten kan for noen være et siste fristed i en verden full av aktivitetskrav»

(Martin Modeus: *Mänsklig gudstjänst* 2005)

Konfirmanter som ministranter

Konfirmanter lever med mange aktivitetskrav, særlig vedrørende synlighet.

Hvordan erfarer Idol-generasjonen ministranttjenesten?

Bli den enda et krav om synlighet?

Tre perspektiver:

- Liturgisk delaktighet
- Ministranttjenestens begrunnelse og historikk
- Liturgisk modernitetskritikk

Ministrantenes oppgaver

Bære prosesjonskors

Svinge røkelseskar

Holde lys, dåpsmugge, nattverdelementer

Holde evangeliebok

Tenne lys

Lese tekster og bønner

Synge

Osv.....

Analyse:

- Synlighet
- Nervøsitet
- Fellesskap

- Ting

Synlighet:

- **Hvordan er det å gå inn i prosesjonen? Hva føler dere?**
 - Alle ser jo på deg da, så det er jo litt sånn ...
 - Jeg gikk forrest, jeg. Og jeg tenkte bare: «Ikke gå for fort.» Det var det eneste jeg tenkte på.
 - Det er jo litt gøy at vi går der en gang, vi også. Og ikke bare sitter og ser på. Det er jo litt gøy at én dag så er vi også ... så handler det om oss. Som ... vi har vår egen dag, liksom, ja....

(Beta, intervju, ministranter)

Nervøsitet:

- Ytterpunktene i materialet:

- **Sånn, kan ... på en skal fra 1 til 10, hvor mye gruet du deg?**
7, kanskje.

Sov du i natt, for eksempel?

Sånn passe. Sovnet litt sent, men ...

- Men jeg liker liksom å ... å grue meg litt og være litt spent og litt sånn ... Fordi at hvis jeg ... hvis jeg bare skulle ha helt i vann og sånt så hadde det liksom bare ... da hadde det vært helt greit. Men hvis jeg skal gjøre noe sånt som liksom jeg kan feile på, da, så gruer jeg meg litt mer. Og da synes jeg det er litt morsommere.

For skummelt? Prestens vurdering

- De sier «det var ikke skummelt, det var ... det var... det var morsomt». «Jeg følte jeg fikk det til.» «Jeg synes det var høytidelig.» De ... og det er jo noe med dette at de tar på seg de hvite kappene. Altså, de er i en **rolle**.

(Beta, intervju, prest).

For skummelt? Ministrantenes vurdering

Det som er med oppmerksomhet også, er at man kan jo bli ... man kan jo bli liksom ... hvis det er negativ oppmerksomhet, så blir ... kan man jo ofte bli flau, liksom.

Men det er jo ... det som er, er at de er jo ... de som er i gudstjenester ofte, da, de er vant til at det er ministranter som bærer inn kors. Jeg tror ikke de tenker så mye over at «oi, i dag er det akkurat han som bærer inn», ikke sant.

Så sånn ... så jeg tror ikke de tenker så mye på akkurat personene ... at det er vi som bærer (Alfa, intervju ministranter).

Felleskap

Snilt felleskap:

Hvis du ... hvis du ... hvis du nesten holder på å spy av nervøsitet så skjønner jo presten at han skal ikke gjøre så mye. Nei. De ... han tar jo hensyn til det. Han er jo ikke slem heller, liksom (Alfa, intervju ministranter).

Ting

- Bar inn kors.
- Vi bær... bæerte inn kors, og den ... den kroppen til Jesus og ...
- Det var Jesu legeme.
- Og så bæerte jeg sånn ... dåpsvannet.
- INTERVJUER: Ja, det så jeg. Og så gjorde dere litt forskjellige andre ting?
- Samla penger i de posene eller hva det er for noe. Og så fikk vi jo det korset og bæerte ut først.

Å handle med ting

- Og jeg kunne jo ikke øve på å tenne lys, liksom, så ... så jeg var liksom redd at jeg kanskje skulle velte den lysetingen.
- Jeg kom jo inn med den vannkanna.
- Jeg bæerte korset. Og tente et lys for hun som hadde dødd
- Og denne gangen lagde vi på en måte bøkene.

Alminnelige ting og alminnelige mennesker + Guds løfter = hellighet

- Gordon Lathrop: Holy Things.
- Juxtaposition: Å sammenstille alminnelige ting (bord, vann, brød, vin) med hellige tekster.
- Den liturgiske meningen skapes i sammenstillinga mellom alminnelige ting og Guds ord.

Kirken som motkultur:

- Framelske det alminnelige
- Tro på liturgien og sakramentene
- Tro på Gud

- «Middelmådighetens teologi»

Det kristne menneskesynet:

- Ikke et produktivt menneskesyn.
- Et mottakende menneskesyn:
 - Vi får livet
 - Vi får troen
 - Vi får frelsen
 - Vi får håpet om det evige liv

I stedet for salgbarhet:

- Livet er trua
- Menneskene er sårbare
- Lidelse er en uunngåelig del av livet
- Synd og skyld er allmenne erfaringer, kollektivt og individuelt:
 - Relasjonene våre går i stykker
 - Vi vil ikke alltid det gode
 - Skaperverket ødelegges
 - Vi tror at vi er «vår egen makt til at være til» (Løgstrup)
- Vi lengter etter noe større enn oss sjøl
- Vi er redde for døden

Kirkens gull: Dåpen

- Alt er nåde. Alt blir gitt oss.